

Можливо, саме це і є стан повної цілісності, тобто Самості. Адже на думку Юнга, "Самість – центральний архетип структури особистості, який уособлює максимальну повноту її самореалізації" [2]. Іншими словами, говорячи про поезії такого типу, маємо право не лише робити натяк на закоханість Тракля у Маргарет, а й на те, що в її образі він вбачав свою Самість.

Цікаво і неоднозначно образ Маргарет відображено у двох редакціях поезії «Вечірній тан». У першу версію вірша Тракль вводить ім'я сестри, називає її зорею:

Грето, все змісишся ти.

В дивних снах зринає море.

І переді мною, зоре,

Ружі скоро відцвісти [3, с. 87].

А в другій редакції до цього вірша сміх належить вже не Греті:

Сміх злітає, то сліпа

Лютня, в'їдлива, забута,

Тихо безгомінна рута,

Сповнена скорботи рута [3, с. 87].

Можна припустити, що в обох версіях поезії постає один і той же образ сестри, але в різних відтінках: в першому випадку вона – зоря, що асоціюється зі світлом, вже згаданим ангельським обличчям (Самість), а в другому – сліпа лютня, що повертає нас до порівняння сестри з темним демоном, Тінню людської душі. Багатогранність образу сестри у ліриці Тракля також підтверджується поезією «Весна душі», де сестра – могутня смерть:

Сестро, тебе знайшов самотню на галяві

У лісі, й південь був й урочою мовчанка звіра

І білина під диким дубом; срібно квітнув терен.

Могутні смерть і полум'я у серці [3, с. 251].

На перший погляд, сестра як втілення смерті має негативний відтінок, що створює альянз на архетип Тіні. Але в поданій цитаті поряд зі смертю «квітнув терен», а назва твору – «Весна душі». Це схиляє до думки, що в цьому випадку сестра (смерть) – це переродження, іншими словами уособленням Самої, що і є переродженням у себе повноцінного, цілісного.

Сестра була для Тракля справжньою музою. Поет зображав її образ по-різному: 1) як своє дзеркальне відображення; 2) як демона у темному світлі; 3) як небесне створіння – янгола. Якщо розглядати образ сестри крізь призму психоаналітичної концепції К.-Г. Юнга, можна припустити, що цей складний образ є комплексом структурних ланок особистості поета: сестра як дзеркальне відображення – Аніма, сестра як демон – Тінь, сестра як янгол – Самість. Це дозволяє нам подивитись на творчість письменника та його особистість з іншого, нового, боку, та відкриває нові шляхи для інтепретації доробку поета.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ільїна Т. А. Своєрідність поетичної творчості Георга Тракля – австрійського поета епохи раннього експресіонізму // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2015. Вип. 12. С. 124-133.
2. Каліна Н. Ф. Психотерапія: підручник. К.: Академвидав, 2010. 286 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/535-psihoterapiya-kalna-nf.html>.
3. Тракль Г. Себастьянові сни: [Вірші, рецензії, листи] / упоряд., пер. з нім., передм. Т. Гаврилів. Л.: ВНТЛ-Класика. 2004. 400 с.
4. Тракль Г. Стихи / пер. с нем., вступл. С. Аверинцев // Иностранная литература. 1989. № 11. С. 171–176.
5. Тракль Г. Стихотворения. Проза. Письма / сост., ред. пер. и коммент. А. Белобратов; вступл. В. Метлагль. СПб.: Симпозиум, 2000. 639 с.

Кузьмак С.

Науковий керівник – доц. Бородіца С. В.

ЖАНР ПОВІСТІ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Григор Тютюнник – один із яскравих представників української літератури 60-х рр. ХХ ст. Він разом із М. Вінграновським, Є. Гуцалом, В. Дроздом, В. Симоненком, В. Шевчуком

творив високомистецькі зразки малої прози. Шістдесятники прагнули розширити жанрово-стильовий діапазон українського письменства, модернізувати його через поглиблення психологізму та індивідуальний образ світу, який наповнювався національними ознаками. Не випадково П. Загребельний порівнював Григора Тютюнника з болідом – надзвичайно яскравим метеоритом, широкий вогняний слід від якого «надовго залишається в пам'яті». Творчість письменника високо оцінює українське літературознавство ХХ ст. Його унікальний талант одноставно відзначають В. Даниленко, І. Дзюба, В. Дончик, М. Жулинський, Н. Заверталюк, І. Захарчук, Г. Клочек, М. Кодак, Я. Козачок, О. Лихачова, Р. Мовчан, Л. Мороз, О. Неживий, В. Панченко, Г. Сивокінь, М. Сулима, Л. Тарнашинська, А. Ткаченко, Н. Тульчинська, А. Шевченко та ін.

У 70-80 рр. ХХ ст. посилюється інтерес до психоаналітичного дискурсу, насамперед категорій свідомого і несвідомого. Так, психоаналіз дозволив окреслити сучасний погляд на психіку людини, відтак – і природу твору, оскільки художній твір вважається вираженням психічної сфери людської свідомості. По-новому вирішувалася проблема пізнання особистості, її духовності, інстинктів та інтуїції. Психоаналіз творчо впливав на літературні, інтелектуальні, релігійні погляди митців другої половини ХХ ст., що дозволило Т. Гундоровій ввести у літературознавчу науку поняття психобіографії письменника. У зв'язку з цим аспектом прозописьмо Г. Тютюнника досліджували О. Астаф'єв, А. Гуляк, І. Захарчук, Н. Зборовська, Ф. Кейда, В. Марко, Р. Мовчан, В. Нарівська, М. Тарнашинська та ін. Так, Н. Зборовська у ґрунтовній монографії «Код української літератури» (2006) наголосила на перевазі чуттєвості, «романтичній ідеалізації, що веде до міфологізації, інфантилізму» [3, с. 359]. Закономірно, що осмислення психології творчості митця визначило нові акценти у дослідженні творчості Григора Тютюнника, зокрема численні реінтерпретації авторських текстів та критичні дискусії про «масштаби неперевершеного таланту» (О. Неживий) письменника. Попри стійкий і глибокий інтерес дослідників до багатогранного прозового спадку Григора Тютюнника, поза їх увагою залишається низка важливих проблем, які сьогодні потребують фахового вирішення: домінантні ознаки художнього стилю, міфопоетика, естетичний потенціал прози, наративна структура, ускладнена модель образу персонажа тощо. Саме потреба всебічного осмислення творчості Григора Тютюнника визначає актуальність нашого дослідження.

Доля постійно випробовувала Григора Тютюнника на стійкість, вірність, мужність, доброту. Об'єктом його художньої обсервації було українське село другої половини ХХ ст. Неординарність Тютюнникових творів виявляється у глибинній любові до рідної землі, до звичайної людини, ошуканої, окраденої, зневаженої. Намагання проникнути у її внутрішній світ, простежити психологічні зсуви і зрушення, вловити найтонші нюанси переживань характеризує психологічне письмо митця. Водночас прозу Григора Тютюнника не варто називати «сільською», оскільки таке означення відкидав і сам автор. Вважаємо, що він оригінально синтезував класичну новелістичну (чи повістеву) форму з новими способами відображення дійсності, зумовленими відчутними змінами у психологічному світі селянина – провідного персонажа малої прози письменника. Григор Тютюнник не шукав виїмкових історій, виняткових подій чи незвичайних героїв, а розповідав про те, чим живе звичайна людина, тому саме у простоті, достовірності, правдивості, нелукавості полягає новизна і самобутність творів письменника. Таким чином, художня обдарованість Г. Тютюнника насамперед виявилася в його прагненні досягнути найпотаємніші вияви людської психіки, національного характеру українця, стилістично і композиційно досконало передати колористику навколишнього світу, ліричність світовідчуття, а отже, природи.

Мета статті – проаналізувати жанрово-стильові особливості повістей Григора Тютюнника в контексті української літератури другої половини ХХ ст., а також з'ясувати місце Григора Тютюнника у прозовому дискурсі української літератури другої половини ХХ ст.

Мала проза Григора Тютюнника – надзвичайно емоційна, бо в ній сильне особистісне начало, хоч авторські коментарі здебільшого відсутні. У ній гармонійно – у різних «пропорціях» – поєднані буденно-життєве і романтично-піднесене, розважлива оповідність і ліризм, трагедійне і комічне [4, с. 204]. Не викликає сумнівів об'єктивне твердження, що проза Григора Тютюнника є вершинною в українському письменстві другої половини ХХ ст.: митець створив свій художній метод, який тяжіє до кращих надбань неореалістичної української прози і є одним із виняткових явищ новітньої літератури.

Важке воєнне дитинство сформувало драматичне світосприймання Григора Тютюнника. Художньо осмислюючи соціальні, моральні, естетичні аспекти життя, він розширював тематичні межі тогочасної повісті (дитина в окупації як екзистенційній межовій ситуації («Климко»), зображення народного характеру, нехтуючи офіційними засадами соцреалізму («Вогник далеко в степу»), його маргіналізація через глибоке, часто символічне переосмислення взаємин міста й села («День мій суботній») та ін.). Автор постійно шукав нові ракурси-погляди на життєвий «матеріал», який у його прозових текстах зазнав суттєвих зовнішніх трансформацій (наприклад, людина і природа, кар'єризм, егоїзм, пристосуванство та ін.). Внутрішня тема Григора Тютюнника, яку концептуально виношував і засадничо реалізовував, залишалась незмінною упродовж усього творчого життя: сюжет у нього – це «простеження руху душі героя на якомусь короткому чи довгому відрізьку його життя» [6, с. 23]. Це засвідчують повісті «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу», «День мій суботній», «Житіє Артема Безвіконного».

Повісті Г. Тютюнника є поліфонічними полотнами, що розсували усталені жанрово-стильові межі української літератури ХХ ст., засвідчили еволюцію стильової домінанти письменника – неореалізму. Особливості його художніх пошуків, на нашу думку, зумовлені психологізацією та ліризацією усіх структурних складових твору – жанрової, композиційної, наративної, образної, поетикальної тощо. Насамперед прозаїк у повістях ускладнив модель образу персонажа. Він майстерно дослідив і увиразнив український національний характер, передусім у його морально-психологічному аспекті. Образ «вічного» селянина – цей «невичерпний художній образ» (В. Фащенко) переосмислений автором крізь призму психологічних станів богопокинутості і відчуженості. Так, у 1961 році Григор Тютюнник писав старшому братові: «Завжди був самотній, наче той хрест, що стоїть у полі» [2, с. 27]. Образи його героїв (Климко, Харитон, Павлентій, тітка Ялосовета, Галя, Артем Безвіконний та ін.) є виразною проекцією цієї самотності. Такі особистісні мотиви (зовнішня і внутрішня незахищеність, надломленість української людини, її буття-на-межі, травмоване дитинство та ін.) визначили закономірну для цього часу екзистенційну проблематику [1, с. 47].

Услід за Є. Пашковським, можемо стверджувати, що «катарсисні» ситуації, переконливо змальовані у повістях Григора Тютюнника, посилюють психологізм, який є його концептуальним і характеротвірним елементом, але найпродуктивніший у розкритті внутрішнього світу персонажа, його психічного буття. У повістях багатогранно відтворені найрізноманітніші емоційні стани особистості (самотність, відчуження, образа, гнів, сум, незадоволення, радість, закоханість, несміливість, сором'язливість, страх, збудження, невпевненість, переляк тощо). Багата й палітра їх виражально-зображальних засобів: внутрішній монолог, самоаналіз, спогади, асоціації, оніричні візії і марення, підтекст, замовчування, паузи, контраст, конфлікт, невласне пряма мова, художня деталь (вираз очей, обличчя, уст, погляд, міміка, жести, поза, рухи, звукова, кольорова, запахова, речова, побутова, портретна, асоціативна деталь) та ін.

Наголосимо, що майстерно обсервуючи внутрішній світ простої людини – духовно чистої, наділеної високим почуттям обов'язку перед іншими людьми і державою – в умовах історичного лихоліття та соціально-культурних трансформацій письменник наполегливо міцно зв'язував воедино високу моральність особистості з традиціями роду, родини, народу. Він сміливо відживлював генетичну пам'яті, вічні настанови народної моралі й етики. Погоджуємося з думкою В. Нарівської: «Феномен Тютюнника здебільшого був визначальним у формуванні якісно нової народопсихології. Письменник ігнорував політизацію літератури і з властивим йому розумінням своєї значимості, що зростала на поступовому зближенні його естетичних уподобань і потреб нації, понад усе цінував притаманну європейській культурі ідею свободи особистості. Альтернатива Тютюнника – відновлення національного літературного буття й розвиток його в західноєвропейських формах, що поступово набували обрису відповідної естетичної програми» [5, с. 193].

Ліризм, символічність художньої деталі, емоційність, гуманістичний пафос найточніше характеризують повістеву прозу автора. Таким чином, неореалізм як стильова домінанта, що реалізується через пізнання ірраціональної сутності характерів, психологічне заглиблення у зв'язки чуттєвого й доцільного; оновлена модель соціально-психологічної дійсності з домінуванням психологічного начала над соціальним; принципи правдивості, психологізму;

життєвий, ментально заглиблений та аксіологічно самоцінний конфлікт; художня деталь, яка важить більше, ніж розлогі описи чи роздуми; стилістично доцільні народнорозмовні монологи й діалоги розширили жанрові межі повісті Григора Тютюнника.

Отже, кількапланова подевість, ліричність оповіді, аналепсиси, фокалізація, концептуальна філософічність, глибокий психологізм як визначальні ознаки індивідуального стилю письменника, зумовлені характером авторського світосприймання і художнього мислення, модифікували жанрову форму повісті, збагативши її архітектоніку та оповідну структуру. Відтак, традиційна і водночас сучасна проза Григора Тютюнника, безперечно, є художнім надбанням української літератури ХХ ст., візитною карткою українського народу в світовій культурі [6, с. 23].

ЛІТЕРАТУРА

1. Аврахов Т. Екзистенція в художньому слові Григора Тютюнника. *Укр. мова і література в школі*. 1992. №9-10. С. 46-48.
2. Даниленко В. Енергія болю: Психічна травма в художньому світі Григора Тютюнника. *Слово і час*. 2000. № 4. С. 27-29.
3. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. 502 с.
4. Мороз Л. З любові і доброти (Григір Тютюнник): Літературно-критичний нарис. Київ: Дніпро, 1984. 181 с.
5. Нарівська В. Григір Тютюнник як естетично-перехідний феномен. «Прийшов, щоб не розлучатися...»: На пошану 70-річчя Григора Тютюнника: наук. зб. Київ: Твім інтер, 2005. С. 193-205.
6. Тютюнник Г. Облога: Вибрані твори / передм., упорядкув. та приміт. В. Дончика. 3-тє вид. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2004. 583 с.

Борсук Н.

Науковий керівник – викладач Решетуха Т. В.

РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ У РЕГІОНАЛЬНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

В Україні триває п'ятий рік реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади. За оцінками експертів, реформа децентралізації є однією з найбільш успішних. Соціологічні дослідження, які проводяться Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) на замовлення Програми РЄ «Децентралізація і реформа місцевого самоврядування в Україні» у співпраці з фахівцями Ради Європи та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, переважно висвітлюють загальну обізнаність українців про суть децентралізації. Робота засобів масової інформації дозволяє суспільству зрозуміти, куди рухається країна і як змінюється система менеджменту в процесі децентралізації. Особлива роль належить регіональним ЗМІ, які мають більше довіри від громадян і є об'єктивнішими у висвітленні якісних змін на місцях.

Актуальність дослідження зумовлена суспільним інтересом до реформи самоврядування влади та децентралізації влади, зростанням ролі регіональних ЗМІ, зокрема онлайн-медіа, у висвітленні процесу її впровадження на місцевому рівні.

Питання управління процесами децентралізації більш детально досліджено у працях, перш за все, зарубіжних авторів, оскільки реформа у різних країнах має тривалу історію. Важливими є праці Р. Масгрейва, У. Оутса, Ч. Тібу. Українські вчені в останні роки активно долучилися до вивчення процесів децентралізації та їх організаційного забезпечення в Україні.

Теорію та практику процесу децентралізації органів державної влади досліджували О. Амосов, Г. Мостовий, О. Петруніна, О. Козиріна, А. Школик. Кожний із них пропонує власне бачення процесу децентралізації. Серед робіт, які містять комплексний підхід до різних сторін процесу децентралізації, необхідно згадати дослідження О. Бориславської, І. Заверухи, Е. Захарченка [1], В. Гладій, О. Дроздовської, А. Касич [3] тощо.

Усі аспекти реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади розкрито на урядовому сайті gov.ua [4].